

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Светослав С. Риболов
катедра „Систематическо богословие“ при Богословския факултет
на Софийския университет „Св. Климент Охридски“,
по конкурса за избор на доцент в професионално
направление 2.4 Религия и теология (Сравнително богословие),
обявен в ДВ № 52 от 27.06.2025 г., с. 75, с единствен кандидат
гл. ас. д-р Щони Райчев Кокудев

Рецензията е част от процедурата по обявения в Държавен вестник бр. 52 от 27.06.2025 г. конкурс за „доцент“ по професионално направление 2.4 Религия и теология към катедра „Систематическо богословие“ при Богословския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Единствен кандидат, подал документи за заемането на академичната длъжност „доцент“ по Сравнително богословие (Инославни изповедания) е гл. ас. д-р Щони Райчев Кокудев. Кандидатът е предоставил пълен набор от документи и материали съгласно нормативните изисквания за конкурса.

Като председател на научното жури имам задължението в началото на моята рецензия да представя кандидата и данните за процедурата.

1. Данни за кандидата

В академичната си битност кандидатът е ангажиран със задължителния курс по „Сравнително богословие“, който в традиционния богословски курикулум на СУ през последния век се нарича „Инославни изповедания“. Той е водил през последните години и още два задължителни и два избираеми курса в бакалавърската и магистърската степен на Богословския факултет. Известен е и с проповедническата си и катехизическа дейност като свещеник в софийски храмове. През 2013 г. е защитил в катедра „Теория и история на културата“, ФФ на СУ, докторска дисертация на тема: „Евхаристия и католичност на Църквата. Рим и Константинопол – дебатът от XIII в.“, ръководител проф. д-р Калин Янакиев. Дисертационният труд е публикуван и представен в комплекта документи за конкурса¹. Кандидатът е завършил бакалавърска и магистърска степен по Културология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (1999-2007) и магистърска

¹ Дисертационното съчинение е издадено под заглавие: ТАЙНСТВО И СЪБОРНОСТ НА ЦЪРКВАТА. Константинопол и Рим – дебатът от началото на XIII век. София: Изток-Запад, 2023, 240 сс.

програма за неспециалисти по Теология (2006-2010) в същия университет. Посочил е владееенето на древни езици, немски и гръцки, за което няма приложени сертификати или не личи от автобиографията да е изучавал такава материя систематично. Кандидатът е посочил участието си в три „международни мрежи“, като всъщност едната е изследователски център на СУ, който вече не съществува, втората е международна асоциация на преподаватели по Догматическо богословие, а третата е сръбски колегиум, посветен на Николай Велимирович.

2. Характеристика и оценка на преподавателската дейност на кандидата

Представената академична справка удостоверява, че учебната и преподавателска дейност на гл. ас. д-р Щони Р. Кокудев отговаря на изискванията за преподавателски опит и учебна натовареност в Софийския университет. И все пак, чувствам се длъжен да отбележа, че през последните пет години имаше сигнали, писмено депозиращи за разглеждане от катедрата по „Систематическо богословие“, от страна на ръководителя на катедра „Практическо богословие“ на Богословския факултет, че в процеса на преподаване в основните си курсове д-р Кокудев нерядко е навлизал в учебния материал по Литургика, вместо да се съсредоточи върху инославните изповедания.

3. Научно-изследователска дейност на кандидата и оценка на научните резултати и приносите

Изследователската дейност на кандидата през изминалите години има за резултат 3 студии (две в реферирани издания), 2 монографии (едната е базирана на дисертацията, а втората е предложена като хабилитационен труд), 28 статии (две се повтарят по съдържание и са публикувани на различни езици), които в списъка с публикации са описани като 30. Той е взел участие в 4 изследователски проекти, свързани с работата му в СУ „Св. Климент Охридски“. В това отношение има съществена разлика между депозираното от кандидата в неговите документи и посоченото в неговата автобиография, като последната трябва да се допълни съществено. Също така, от автобиографията му не личи дали изнесените 7 доклади на международни конференции, са били публикувани впоследствие или не. Кандидатът е дал свидетелства и за 33 цитата на свои трудове при други

изследователи, като това не е описано подробно в списъка с точките, изискуеми от НАЦИД.

За конкурса Кокудев е представил две монографии, едната е хабилитационен труд, а другата е неговата дисертация, която не следва да се рецензира, тъй като вече е рецензирана и с нея е получена друга научна степен. Кандидатът е представил 12 статии (от тях една е в реферирано издание), като всъщност са 11, защото една е на два езика – гръцки и български, но текстът е идентичен, както и три студии, от които две са в реферирано издание.

4. Анализ на научните и научно-приложните постижения на кандидата, съдържащи се в материалите за участие в конкурса

Научните трудове на гл. ас. д-р Щони Р. Кокудев разглеждат проблеми от областта на Междухристиянския диалог, Сравнително богословие, Инославните изповедания, Старобългарската литература, Литургическото богословие и др. Този факт буди учудване, тъй като кандидатът не участва в нито една инициатива на колегията, посветена на междухристиянския диалог през последното десетилетие, а очевидно има какво да допринесе. Също така, работите му по Литургическо богословие или Литургика всъщност навлизат в кръга на катедра, различна от неговата и са в друг предмет от научната област. Все пак конкурсът е по Сравнително богословие, чиито обект на изследване са инославните изповедания в съпоставка с православно.

1. Основният труд на кандидата е **ТАЙНСТВО И ЕСХАТОН. Светотайнственият дебат от Фераро-Флорентинския събор, София: Изток-Запад, 2023**. Като рецензенти на работата са посочени проф. д-р Иван Христов и проф. д-р Димо Пенков. Съгласно академичните традиции щеше да е по-пригодно, ако двамата бяха посочени като редактори на работата. От друга страна, редно е редактори и рецензенти на един труд да са утвърдени специалисти в научната област и предмет, а първият от двамата едва ли би могъл да въобще идентифицира епиклезата – стояща в центъра на изследването – в рамките на Божествената Литургия. Логичен въпрос е как би могъл да рецензира такова съчинение.

Работата се състои от 159 стр., като авторското изследване е 135 стр.; след него е поместен превод на Иван Христов на откъс от св. Марк Еферски 137-144 стр., като никъде не е посочен източникът на текста, критичното

издание, и от първата бележка под черта читателят остава с впечатление, че преводът е от руски език, а в края на превода е посочено, че той е извършен „от старогръцки“². Дори и да е правен от гръцки език, едва ли това е старогръцки, защото св. Марк Ефески всъщност пише на характерен за Константинопол средновековен гръцки с елементи на архаизация. Между стр. 145 и 150 са поместени таблица и изображения, поясняващи съдържанието на работата. Те безспорно имат своето значение в труда. От стр. 151 до края на книгата е поставена библиографията, разделени на използвани извори и изследвания.

Нека отбележа, че в началото на книгата е поставен списък със съкращенията - практика, която улеснява ползването на изследването. Но пък съкращенията на имената на светите отци, посочени под черта, са нетипични за богословската литература и представляват затруднение за читателя, освен ако не е тесен специалист.

В уводната част на изследването кандидатът е направил доста грамотен и стегнат опит да начертае коректно рамките на изследването, да запознае читателя със състоянието на изследванията по темата и да посочи използваната методология; да изгради вероятна хипотеза, която ще разгърне в главите на текста си. Темата му е точно и коректно формулирана. Недостатъците на тази част от съчинението са следните: 1. Методологията е описана с общи положения, без да се формулират конкретни методи, познати в науката; 2. Употребата на опозицията „Източна-Западна традиция“ не е коректно. В богословската наука на XX в. и XXI в., особено днес, „Източна християнска традиция“, „Източно християнство“ и т.н. се отнася до нехалкидонските или дохалкидонските църкви за разлика от Православната традиция и Православното християнство. Що се отнася до литургичните различия, показател за догматични несъответствия, анализирани от автора и поставени в центъра на неговото изследване, много по-коректно е да се говори за „Римска и Константинополска традиции“ или „Католическа и Православна традиции“, като първият израз е по-близо до актуалната ситуация за анализирания епоха.

От тази част осезателно липсват автори като Йоаннис Фундулис и Панайотис Скалцис, колоси в съвременното литургично богословие и историческото му развитие, а и като цяло гръцката библиография, която би

² Погодин, архим. Амвросий, Св. Марк Ефески и Флорентинската уния, прев. Зл. Каравълчева, Б. Маринов, И. Христов, Варна 2019, сс. 328-336.

могла да даде ценни ориентири за православната литургична традиция и дълбокия ѝ догматически смисъл. Същото поставих като важен проблем на вътрешното обсъждане на този труд още през учебната 2022/2023 г., когато беше за първи път предложен. Въпреки че много от пропуските са поправени, този остава неразрешен. Надявам се, че при следващо издание на труда, кандидатът ще поправи тази тежка липса.

От стр. 25 до стр. 55 в настоящото изследване е поместена втората му глава: **„Дебатът от Фераро-Флорентинския събор: сакраментологични перспективи Контекст на събора и дебатите, делегати – политически и богословски аргументи“**. От една страна тезата на автора тук е ясна, последователна и подкрепена с достатъчно аргументи. От друга страна са налице и редица пропуски. Всъщност ползването на протоколите на събора е доста съкратено и непълно. Според мен едно по-систематично и подробно ползване на документите от самата епоха и останалото от съборните дискусии щеше да даде по-широк контекст на дискусиата за смисъла на богословския дебат. Също така, добавената в края на главата част за решенията на Втория ватикански събор по изследваната тема е особено важна, но пък тя скача от отражението ѝ на Триидентския събор (само споменат) направо към Втория ватикански. Щеше да е добре да се отдели внимание и на Триидентския събор, чиито протоколи са изключително подробни и чак след това да се дадат най-новите развития по темата в богословието на Римската църква.

В тази глава има и редица пропуски в изписването на гръцки термини (сс. 40, 41, 42, 43, 45, 47, 50), на стр. 54 авторът е цитирал св. Николай Кавасила и св. Петър Могила, без да посочи местата от техни съчинения, а през други автори, което ненаученподход и може да въвлече автора в сериозни заблуди. В науката дължим уважение всекиму и доверие никому. Такова предоверяване в научен текст е неприемливо.

От стр. 56 до стр. 82 се намира втората глава на съчинението, озаглавена: **„Sacramentum et saeculum: формиране и развитие на сакраменталното богословие на Запад Реалното присъствие в (транс)субстанциален смисъл – специфика и културен контекст“**. Текстът още в началото на тази част започва с думите: „Когато говорим за средновековната традиция на Запада, т.е. римокатолицизма, нека да я мислим като процес, който завършва с Триидентския събор и който съдържа в себе си тенденцията на имперсонация на теологията. Православната традиция на Изтока нека мислим като стояща „в себе си“ и разкриваща

дълбините на Свещеното Духоносно Предание“ (с. 83). Разбира се, едно такова твърдение би стояло чудесно в клас, но в научно съчинение, стараещо се към обективистичен подход, а не полемичен (съгласно последните изисквания на НАЦИД), едва ли е приемливо. Добре е кандидатът да преосмисли това място от работата си в последващо издание.

В рамките на тази глава, между стр. 88 и стр. 96 авторът се ангажира с понятието за μεταβολή в чина на анафората, т.е. евхаристийния канон и по-конкретно епиклезата. Неговият анализ е базиран изключително на българския превод на *Служебника*, без да търси коментарни авторитети от литургичната и академична традиция на Православната църква. Освен това, за целите на научните изследвания се ползват на първо място оригиналните текстове, т.е. официално издание на τὸ Ἱερατικόν, в Константинополската традиция, която авторът коментира и привлича като аргументи в полза на тезата си. Редица гръцки понятия и изречения в текста му остават без ясен произход, тъй като той цитира българския превод на богослужебната книга, а не оригинала. Това е на пръв поглед техническа непълнота, но тя представлява сериозен недостатък за научен труд и неговата методология. Въобще не се спирам на темата, че когато се работи с богослужебни книги е добре да се отчита и ръкописната традиция на даденото последование, тъй като там има интересни находки и вариации, даващи допълнителни идеи за разбирането на текста. Разбира се, не бива да се пренебрегват и литургичните коментари както на средновековни, така и съвременни автори. Те само биха дали повече аргументи в ръцете на Кокудев, за иначе правилната му и в крайна сметка доказана теза.

Последващият сравнителен анализ на базовите евхаристийни концепции на двете християнски традиции – Римска и Константинополска – се отличава с живот и динамика. До голяма степен текстът е изчерпателен, тъй като успява да ангажира отново концепциите на римските богослови, изказани на събора Ферара-Флоренция. В тази дискусийна среда авторът се е позовал на редица авторитети в православно богословие, най-вече от славяноезичната библиография, и то често небогословска, а гласът на Римската традиция или Католическата богословска мисъл, освен най-вече в лицето на участниците в изследвания събор, отсъства. Практически липсва гласът на големите догматически католически авторитети от най-ново време и тяхното обяснение на разминаването между двете християнски

традиции точно в този пункт. Според мен привличането на такива автори би дало още аргументи за тезата на Кокудев.

Трудът продължава с кратък текст, озаглавен „Синопис“ (сс. 126-133), който не е заключение в традиционния смисъл на думата, а резюмира казаното в предходните части на изследването. След него е поместена още една част, допълваща предишната: „Какво оттук нататък?“ (сс. 133-135). Тя очевидно е заявка за задълбочаване на работата на автора в тази посока, което няма как да не приветстваме.

2. Тайнство и съборност на Църквата. Константинопол и Рим – дебатът от нач. XIII в., София: Изток-Запад, 2024. Съчинението е рецензирано и не следва да се рецензира за този конкурс.

Статии

3. The New Bogomilism and the Concept of Original Sin – an Approach Towards a Contemporary Dualism? Философия, 28, 2s, 2025, сс. 116–125. Статията е резултат от научен изследователски проект, публикувана е в списание, индексирано в WoS, което е похвално, но не е по темата на конкурса.

4. Един поглед към домостроителството – опит върху богослужебното съдържание за празника на св. Петдесетница, Светодавец, 7-8, 2023, сс. 20-32. Статията не е в реферирано издание и не е по темата на конкурса. Не подлежи на рецензиране.

5. Кръстната Пасха на Христовите Страдания: някои сотириологични аспекти от богослужебното съдържание за Велики Четвъртък, Светодавец, 4, 2023, стр. 20-36. Статията не е в реферирано издание и не е по темата на конкурса. Не подлежи на рецензиране.

6. Протоевангелие и Благовещение. Органологични и сотириологични аспекти в честването на празника, Светодавец, 3, 2023, стр. 54-65. Статията не е в реферирано издание и не е по темата на конкурса. Не подлежи на рецензиране.

7. Христос – Нова Пасха (I): пътят от Възкресение до Петдесетница, Християнство и култура, брой:3 (180), 2023, стр. 5-15. Статията не е в реферирано издание и не е по темата на конкурса. Не подлежи на рецензиране.

8. Христос – Нова Пасха (II). Вторите три недели – на Разслабения, на Самарянката и на Слепия, Християнство и култура, 4 (181), 2023, стр. 5-14.

Статията не е в реферирано издание и не е по темата на конкурса. Не подлежи на рецензиране.

9. Savas Kokudev, Svetoslav Ribolov, Η Εκκλησιολογία της Εορτής των Αγίων Κυρίλου και Μεθοδίου στη Σλαβική Ορθοδοξία, *Fragmenta Hellenoslavica*, 3, 2016, стр. 69-78 (същият текст на български език: Светослав Риболов, Щони Райчев Кокудев, „Еклесиологията на празника на Св. братя Кирил и Методий в славянското православие“, *Християнство и култура*, 6, 113, 2016, стр. 78-84). Статията не е в реферирано издание и не е по темата на конкурса. Не подлежи на рецензиране.

10. Две възражения срещу светото Причастие”, В сборник: Професор д-р Борис Маринов: живот и академична дейност (сборник по случай 40 години от кончината му), Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, 2022, стр. 176-183. Статията не е в реферирано издание и не е по темата на конкурса. Не подлежи на рецензиране.

11. „Eschatological Ecclesiology and the Eucharistic Concept of metabole (St. John of Damascus)”, *Astra Salvensis*, X (2022), no. 20, 2022, сс. 65-70 (същият текст на български: „Есхатологичната еклесиология и евхаристийното понятие metabole у св. Йоан Дамаскин“, *Християнство и култура* 7/134 (2018), с. 34-38). Статията не е в реферирано издание и стои в допирна позиция до темата на конкурса. Има приносен характер за тезата на автора в хабилитационния му курс.

Студии

1. Comparative aspects of the medieval dualistic heresies on the Balkans - methodological foundations and examples, *Studia Ceranea*, vol:15, 2025. Студията е в реферирано издание, но не е по темата на конкурса. Не подлежи на рецензиране.

2. The Orthodox Parish and Community: A Reflection on the Post-Totalitarian Model of Identity in Bulgaria, *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*, 45, 8, august 2025. Студията е в реферирано издание, но не е по темата на конкурса. Не подлежи на рецензиране.

3. “Ангелските” стихирни на преп. Роман Сладкопевец и влиянието на тяхното съдържание върху азбучните стихирни на св. Климент Охридски за Рождество Христово, *Свети Климент Охридски - пръв епископ на българския език: сборник статии, редактор/и: Мария Йовчева*, 2020, стр. 50-95. Студията не е в реферирано издание и не е по темата на конкурса. Не подлежи на рецензиране.

5. Анализ на научните и научно-приложните постижения на кандидата, съдържащи се в материалите за участие в конкурса

От предложените приноси в документацията по конкурса съм съгласен само с първата част на първия принос, която засяга хабилитационния труд на кандидата. Втората част е посветена на неговата дисертация, която вече един път е рецензирана, за нея е получена научна степен и тук не би следвало да се рецензира. Също така, съгласен съм донякъде с трети и пети принос, отнасящи се също така към хабилитационния труд, въпреки че тук остава на стои непълно мястото на другата страна по дискусиата, която не е достатъчно подробно подкрепена с аргументите на католическите богослови и изследователи на темата. Иначе литургическата част на съчинението страда от съществената липса на богатата гръцка литургична литература, разглеждала този проблем по един или друг начин многократно. Твърдението на единия от рецензентите на книгата, по време на обсъждането на труда през учебната 2022/2023 г., че то е напълно уникално в научната богословска литература, свидетелства единствено и само за неговата научна неосведоменост и ниски изследователски хоризонти. В това отношение препоръчвам следната библиография на кандидата, която може да обогати работата му в едно бъдещо преиздаване на хабилитационния му труд:

Книги

Архимандритъс Βασίλειος Γοντικάκης - Ἡ θεία Λειτουργία ὡς θεολογική ἱερουργία ἀπὸ το βιβλίου του «Εἰσοδικόν», ἔκδοση Ἱεράς Μονῆς Ἰβήρων.

Γκίκας, Αθανάσιος. (Πρωτοπ.). (1994). Προϋποθέσεις και συχνότητα μετοχής στο μυστήριο της Θείας Μεταλήψεως. Ποιμαντική Προσέγγιση. Θεσσαλονίκη.

Γρηγόριος, Ιερομόναχος. (1985). Η θεία Λειτουργία : σχόλια (2η έκδ. ed.). Αθήνα: Δόμος.

Μεταξάς, Νικόλαος. (1832). Εγχειρίδιον περιέχον τα επτά μυστήρια της Ανατολικής, Καθολικής τε και Αποστολικής Αγίας του Χριστού Εκκλησίας : προς χρήσιν και γνώσιν των Ιερέων και πάντων των ορθοδόξων χριστιανών. Εν Αθήναις: [χ.ό].

Νικόδημος, Αγιορείτης. Βιβλίον ψυχοφελέστατον περί τῆς συνεχοῦς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων. (1961). Εν Βόλω: εκ του τυπογραφείου της "Αγιορειτικής Βιβλιοθήκης".

Νικολαΐδης, Νικόλαος. (2009). Θέματα Πατερικής Θεολογίας. Θεσσαλονίκη: Μέλισσα.

Παρασκευόπουλος, Γερβάσιος. (Αρχιμ.). (2005). Ερμηνευτική επιστασία επί της Θείας Λειτουργίας (2η εκδ. ed.). Πάτρα: Αναπλαστική Σχολή Πατρών.

Schulz, Hans Joachim. (1998). Η Βυζαντινή λειτουργία : μαρτυρία πίστεως και συμβολική έκφραση (1η εκδ. ed.). (Μετάφραση ἀπὸ την Γερμανική π. Δημήτριος Τζέρπος). Αθήνα: Ακρίτας

Σκαλτσής, Παναγιώτης. (2011). Λειτουργικές Μελέτες Β: Πουρναράς, Θεσσαλονίκη.

Σκρέττας, Νικόδημος. (Αρχιμ.). (2004). Η Θεία Ευχαριστία και τα προνόμια της Κυριακής κατά τη διδασκαλία των Κολλυβάδων. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.

Σκρέττας, Νικόδημος. (Αρχιμ.). (2016). Λόγος και μέλος στη θεία Λειτουργία του ιερού Χρυσοστόμου. Θεσσαλονίκη: Μυγδονία.

Φουντούλης, Ιωάννης. (1973). Απαντήσεις εις λειτουργικάς απορίας (2η εκδ. ed.). Αθήνα: Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, τ. Α.

Φουντούλης, Ιωάννης. (1977). Λειτουργικά θέματα. Θεσσαλονίκη: [χ.ό.], τ. Γ'.

Статии

Κουμαριανός, Θεόδωρος. (Πρωτοπ.). (2001). «Η ερμηνεία της θείας Λειτουργίας κατά τα Βυζαντινά ερμηνευτικά υπομνήματα», στο: Το μυστήριο της θείας Ευχαριστίας, Πρακτικά Γ' Πανελληνίου Λειτουργικού συμποσίου, 14- 17 Οκτωβρίου 2001, Αθήνα: Αποστολική Διακονία, σς. 179-208.

Λιαλιαμπής, Παντελεήμων. (1968). «Η Χριστολογική και Πνευματολογική διάσταση της Εκκλησίας», στο: Το Άγιον Πνεύμα, Επιμ. Αναστασίου, Ε., Θεσσαλονίκη: [χ.ό.], σς. 37-56.

Σκαλτσής, Παναγιώτης. «Ο Λειτουργικός Φωτισμός του ανθρώπου και της κτίσεως», στο: Synthesis, Vol. 4, No 2, (2015), σς. 159-167.

Τσίγκος, Βασίλειος. (2012) «Το Άγιο Πνεύμα στην Ορθόδοξη Παράδοση», Γρηγόριος Παλαμάς, (846), σς. 3-18.

Φίλιας, Γεώργιος. (1995). «Το ασκητικό στοιχείο στην Ορθόδοξη Λατρεία», Σύναξις, (53), σς. 57-64.

Φουντούλης, Ιωάννης. (1971). «Τό ἅγιον Πνεῦμα ἐν τῇ λειτουργικῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας» στο: Το Άγιον Πνεύμα, Επιμ. Αναστασίου, Ε., Θεσσαλονίκη: [χ.ό.], σς. 97-109.

Χατζηγηρόγιος, Σπυρίδων. (Πρωτοπ.). «Ο πόθος της πνευματικής τελειώσεως στις ευχές των ακολουθιών του νυχθημέρου», Κόσμος τ.4 (2016-2017), σς. 109-209.

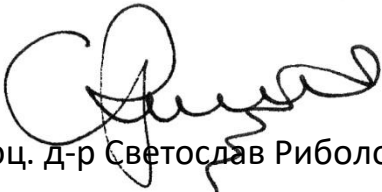
Κато не коментирам трудовете на кандидата в областта на Литургическото богословие, тъй като те се отнасят към материя, различна от тази на обявения от катедра „Систематическо богословие“ конкурс, държа да отбележа, че хабилитационният му труд има определено положителен и донякъде оригинален характер, който е съсредоточен главно в специфичната перспектива на изследване на документите на събора Ферара-Флоренция. Именно въпросът за епиклезата се оказва особено важен и в крайна сметка разделителен за епископите от Римската и Константинополската църкви. В това отношение работата на гл. ас. д-р Кокудев трябва да се поощри да разгърне още по-дълбоко своето изследване на дискусиите между двете традиции в онази епоха, но и не само. Смятам, че по-пълното му интегриране в работата на катедрата по „Систематическо богословие“ ще е от полза за работата му като изследовател и преподавател. Тясното сътрудничество със специалистите в

областта ще му помогне лесно да преодолее недостатъците, които изтъкнах в работата му по хабилитацията, която като цяло носи положителен знак.

6. Заключение за кандидатурата

След запознаването ми с представените в конкурса научни трудове, както и след анализиране на тяхната значимост и научен принос, потвърждавам, че научните постижения отговарят на изискванията за придобиването от гл. ас. д-р Щони Кокудев, о. Сава, на академичната длъжност „доцент“ в научната област и професионално направление на конкурса. Постигнатите резултати в научноизследователската му и преподавателската дейност и публикуваната от него монография, с която кандидатства за академичната длъжност „доцент“, свидетелстват за устойчив научен интерес към „Сравнителното богословие“. Тази последователност, съчетана с аналитичен подход и компетентна работа с изворов материал, показва задълбочено познаване на тематиката и формирани изследователски умения. Въпреки някои отбелязани критични бележки относно структурата, методологията и библиографията, настоящата монография представлява значим принос към съвременната богословска наука и разкрива потенциала на автора за бъдещо научно развитие. На това основание считам, че гл. ас. д-р Щони Кокудев, о. Сава, отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“ и препоръчвам на уважаемото научно жури да го подкрепи.

София, 13 ноември, 2025 г.

Доц. д-р Светослав Риболов

† Св. Йоан Златоуст, патриарх Константинополски